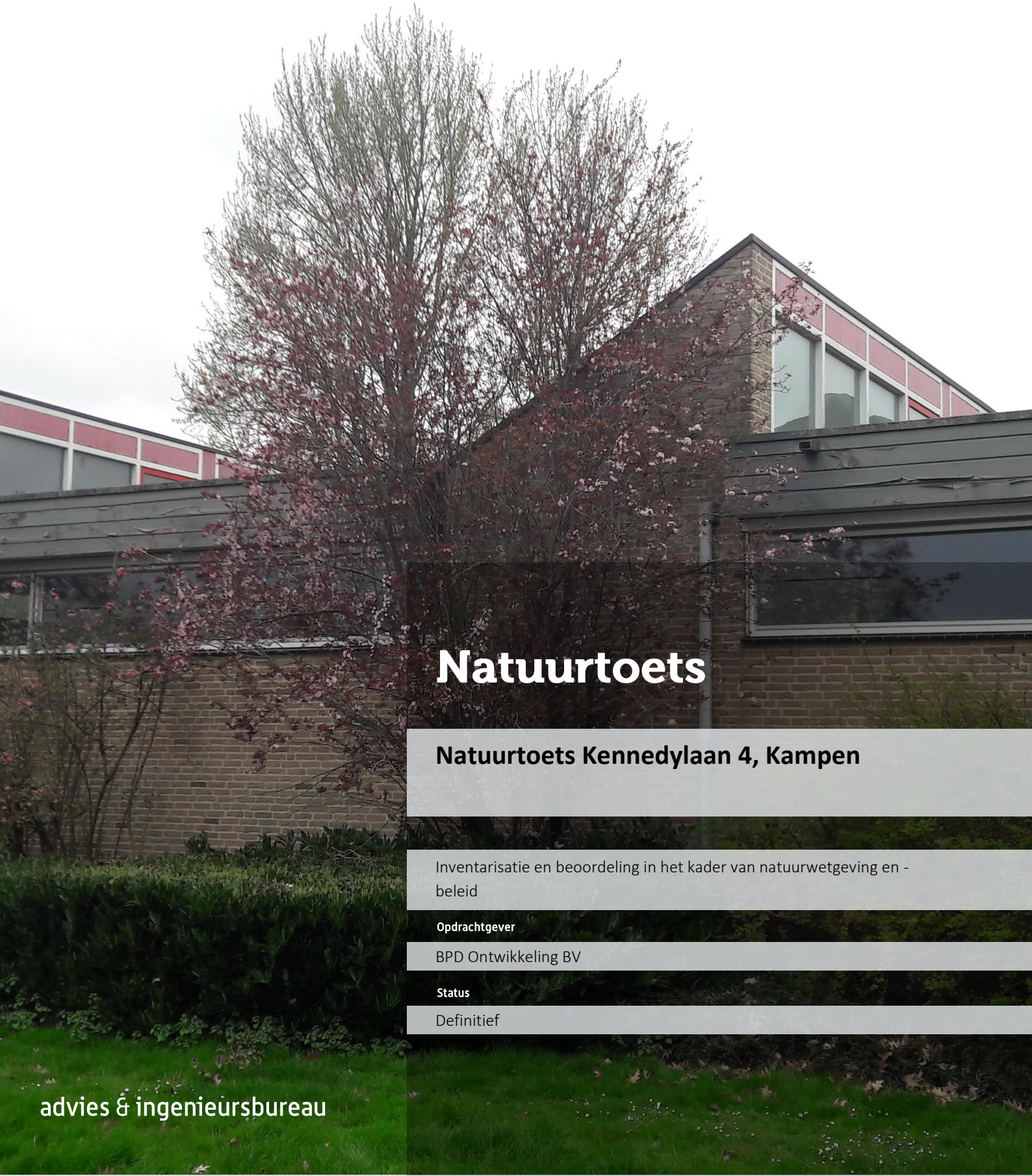

Natuurtoets

Natuurtoets Kennedylaan 4, Kampen

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Opdrachtgever

BPD Ontwikkeling BV

Status

Definitief

advies & ingenieursbureau

Zuiderzeelaan 53
8017 JV Zwolle

T (038) 423 64 64
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Natuurtoets Kennedylaan 4, Kampen

Subtitel

Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid

Projectcode	Datum	Status
20-285	11 april 2023	Definitief

Auteur(s)

[redacted]

Tweede lezer

[redacted]

Opdrachtgever

BPD Ontwikkeling BV

© Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Ja[redacted]). Natuurtoets Kennedylaan 4, Kampen. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 20-285. Ecogroen bv.

Inhoud

Samenvatting 1

1. Inleiding 4
1.1 Aanleiding en doelstelling 4
1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling 4
1.3 Leeswijzer 4

2. Kader en methode 5
2.1 Wettelijk kader 5
2.2 Onderzoeksmethode 6

3. Gebiedsbescherming 9
3.1 Natura 2000 9
3.2 Natuurnetwerk Nederland 10

4. Soortbescherming 11
4.1 Vleermuizen 11
4.2 Grondgebonden zoogdieren 13
4.3 Broedvogels 15
4.4 Amfibieën 19
4.5 Overige soortgroepen 19

5. Groene leefomgeving 20
5.1 Algemeen 20
5.2 Bestrijding van het hitte-eilandeffect 20
5.3 Lichtvervuiling 21
5.4 Vleermuizen 21
5.5 Huismus en gierzwaluw 22
5.6 Spreeuw 22
5.7 Egel 23
5.8 Scholekster 23
5.9 Ransuil 24
5.10 Verbinden water 24
5.11 Knotwilgen 24
5.12 Stinsenplanten 25
5.13 Groene daken 26
5.14 Waterberging 26
5.15 Hergebruik struiken 27

6. Geraadpleegde bronnen 28

Bijlage I. impressie van het plangebied 29

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

BPD Ontwikkeling BV is voornemens de bebouwing aan de Kennedylaan 4 in Kampen te slopen. De bebouwing betreft een oude bibliotheek die in leegstandbeheer is. Op deze locatie zal een nieuw appartementencomplex gebouwd worden. In opdracht van BPD heeft Ecogroen ecologisch onderzoek uitgevoerd om inzicht te krijgen in mogelijke effecten op beschermde natuurwaarden die op kunnen treden als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden. De natuurtoets is nodig voor de bestemmingsplanprocedure.

Gebiedsbescherming

- Het plangebied ligt 850 meter van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Rijntakken. Directe negatieve effecten op Natura 2000-gebieden zijn uitgesloten. Indirecte (uitstralende) effecten door bijvoorbeeld licht of geluid worden gezien de omliggende bebouwing, infrastructuur en de afstand tot habitattypen en leefgebieden eveneens uitgesloten. Een uitzondering vormt het mogelijke indirecte effect als gevolg van een toename van stikstofemissies en daarmee depositie op hiervoor gevoelige Natura 2000-gebieden.
- Een AERIUS-berekening om de effecten van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden in kaart te brengen is door een derde partij uitgevoerd.
- De provinciale regels van Overijssel over het Natuurnetwerk Nederland (NNN) gelden alleen voor ruimtelijke ontwikkelingen waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan. Er is hier sprake van een bestemmingplanwijziging, maar negatieve effecten zijn uitgesloten door de grote afstand tot het NNN en de bebouwing tussen het plangebied en het NNN. Vervolgstappen zijn niet aan de orde.

Soortbescherming

- Het plangebied is geschikt als verblijfplaats en foerageergebied voor vleermuissoorten als gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. In het pand is bij het vleermuisonderzoek één zomerverblijf/ paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld. Binnen het plangebied zijn geen onmisbare vliegroutes of onmisbaar foerageergebied van vleermuizen aanwezig.
- Binnen het plangebied is foerageergebied van de egel vastgesteld. Er bevinden zich naar alle waarschijnlijkheid ook verblijfplaatsen in het plangebied. In Overijssel geldt voor deze soort een ontheffingsplicht.
- Verblijfplaatsen van andere grondgebonden zoogdieren waarvoor geen vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming geldt, zoals steenmarter, bunzing, wezel en hermelijn, worden uitgesloten. Vervolgstappen ten aanzien van deze soorten zijn niet aan de orde.
  Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren en verblijfplaatsen van algemene nationaal beschermde zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Voor deze algemene soorten geldt in voorliggende situatie een provinciale vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze soorten niet aan de orde is.

- In het plangebied zijn nestlocaties aangetroffen van vogels waarvan de nesten in Overijssel jaarrond beschermd zijn. In een zijgevel van het gebouw betreft het twaalf nestplaatsen van huismus en tien van gierzwaluw. In een bomengroep binnen het plangebied is een nestlocatie van ransuil aangetroffen.
- Het plangebied bevat broedbiotoop voor broedvogels als winterkoning, merel en ekster. Er zijn bij het onderzoek nestelende vogels als houtduif en Turkse tortel waargenomen.
- Het plan heeft geen negatief effect op overige beschermde flora, reptielen, vissen en ongewervelden. Vervolgstappen ten aanzien van deze soortgroepen zijn niet aan de orde.

Advies en vervolgstappen

- Een stikstofberekening is noodzakelijk om de gevolgen hiervan in kaart te brengen, maar dit is door een derde partij uitgevoerd.
- Bij de sloop van het pand gaat een paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis verloren. Hiervoor is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk. Er dienen in de omgeving vervangende verblijfplaatsen te worden gerealiseerd.
- Bij de voorgenomen ontwikkeling gaan leefgebied en verblijfplaatsen van de egel verloren of wordt deze soort verstoord. Hiervoor is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk en dienen mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd in de vorm van aangepaste inrichting van de omgeving.
- Bij de sloop van het pand gaan jaarrond beschermde nesten van huismus (12) en gierzwaluw (10) verloren. Hiervoor is een ontheffing nodig en dienen in de nieuwbouw of omgeving daarvan vervangende verblijfplaatsen te worden aangebracht.
- Bij kap van bomen kan een jaarrond beschermde nestplaats van de ransuil verloren gaan. Geadviseerd wordt om de betreffende bomen te handhaven en werkzaamheden buitend broedperiode uit te voeren. Bij kap is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk.
- De nesten van overige broedvogels zijn gedurende het broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Bij uitvoering van het project dient hiermee rekening gehouden te worden. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor half maart of na eind juli en het plangebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedsfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Bij uitvoering van de werkzaamheden in de periodes tussen half februari - half maart en half juli - half december, is het wel van belang om na te gaan of nog bewoonde nesten van vroeg of laat in het seizoen broedende soorten als Turkse tortel en houtduif aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- Ook voor alle vrijgestelde soorten is het van belang om de zorgplicht uit de Wet natuurbescherming in acht te nemen waardoor nadelige effecten worden geminimaliseerd.

Eindconclusie

- In het kader van de soortbescherming onder de Wnb dient een ontheffing te worden aangevraagd voor de volgende soorten:

  - Gewone dwergvleermuis
  - Egel
  - Gierzwaluw
  - Huismus
  - Ransuil
- Er dient in de uitvoering van het plan en voorbereidingen daarvan rekening te worden gehouden met het uitvoeren van compenserende en mitigerende maatregelen zoals het realiseren van vervangende verblijfplaatsen of nestgelegenheid, het werken volgens een ecologisch werkprotocol en ecologische begeleiding.

Groene leefomgeving

BPD Ontwikkeling BV heeft Ecogroen gevraagd om een lijst op te stellen van maatregelen die kunnen worden genomen om de biodiversiteit in het plangebied te vergroten. Dit plangebied heeft door de ligging tussen twee waterpartijen, bodemgesteldheid en (in potentie) aanwezige soorten ruime kansen om van meerwaarde te zijn voor een groene(re) leefomgeving. Er wordt in dit rapport toegelicht hoe de volgende maatregelen hier aan kunnen bijdragen: vleermuiskasten, huisvesting voor vogels, huisvesting voor egels, het verbinden van water, het plaatsen van knotwilgen en stinsenplanten, het gebruik van groene daken en maatregelen ter verbetering van de waterberging.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

BPD Ontwikkeling BV is voornemens de bebouwing aan de Kennedylaan 4 in Kampen te slopen. De voorgenomen werkzaamheden gaan mogelijk gepaard met effecten op beschermde natuurwaarden. De Wet natuurbescherming verplicht vooraf te toetsen of activiteiten (kunnen) conflicteren met beschermde natuurwaarden. In opdracht van BPD Ontwikkeling BV heeft Ecogroen daarom beoordeeld of dat in dit geval van toepassing is. Deze natuurtoets wordt gebruikt ter ruimtelijke onderbouwing van het bestemmingsplan. Daarnaast heeft BPD Ontwikkeling BV gevraagd om een lijst op te stellen van maatregelen die kunnen worden genomen om de biodiversiteit in het plangebied te vergroten.

1.2 Huidige situatie en voorgenomen ontwikkeling

Op dit moment staat er aan de Kennedylaan 4 in Kampen een bibliotheek uit 1985, welke in leegstandbeheer is (figuur 1.1). In bijlage I staan enkele foto's die een impressie geven van het plangebied. BPD Ontwikkeling BV heeft het voornemen om deze te slopen en daarvoor in de plaats een nieuwe (woon)bestemming te realiseren. Deze zal bestaan uit een appartementencomplex waarbij twee vleugels door middel van een loopbrug op hoogte met elkaar verbonden zijn. De ene vleugel heeft vier bouwlagen, de andere vijf. Dit complex biedt naar verwachting plaats voor 52 appartementen.

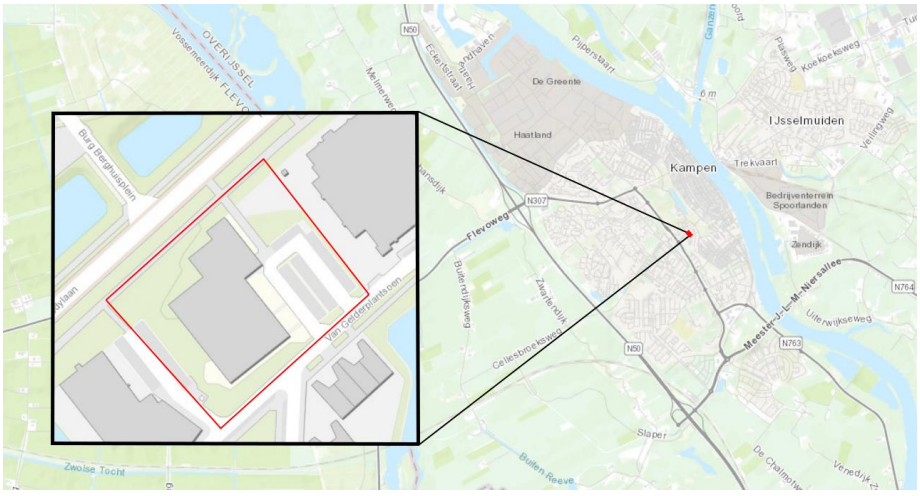

Figuur 1.1 *De ligging van het plangebied (rood omlijnd). Bron kaartachtergrond: ArcGIS.*

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn het wettelijk kader en de onderzoeksmethodiek beschreven. Vervolgens wordt een effectanalyse en -beoordeling gegeven ten aanzien van beschermde gebieden (hoofdstuk 3) en soorten (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 is een aantal voorzieningen beschreven die de groene leefomgeving bevorderen. Tot slot zijn de geraadpleegde bronnen vermeld in hoofdstuk 6.

2. Kader en methode

2.1 Wettelijk kader

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming (Wnb) regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, soorten en houtopstanden. In dit rapport gaan wij in op soortbescherming en gebiedsbescherming. Conform de uitvraag toetsen we niet het onderdeel houtopstanden. Voor de volledige wettekst van de Wnb verwijzen wij naar: http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/. In kader 2.1 geven we een samenvatting van de relevante wetteksten.

Kader 2.1 Wet natuurbescherming

Zorgplicht (artikel 1.11)

De Wet natuurbescherming (ook: Wnb) kent een zorgplicht voor natuur en soorten. De zorgplicht is altijd van kracht, ook ten aanzien van niet beschermde natuur. Artikel 1.11 schrijft voor dat iedereen voldoende zorg in acht neemt voor beschermde gebieden, in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Iedereen die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn/haar handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een beschermd gebied of voor in het wild levende soorten, laat deze handelingen achterwege of voorkomt de gevolgen. Dit laatste kan door het treffen van maatregelen ter voorkoming van schade of -als zelfs dat niet kan- de ontstane schade zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Een voorbeeld van (een maatregelen in het kader van) zorgplicht is het werken in de minst kwetsbare periode van soorten.

Natura 2000 (hoofdstuk 2)

Hoofdstuk 2 regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bestaande uit Habitatrichtlijngebieden (HR) en Vogelrichtlijngebieden (VR). Per Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd voor de bescherming van natuurlijke habitats, habitats van soorten en leefgebieden van vogels. Artikelen 2.1 tot en met 2.11 van de Wet regelen de bescherming van (de doelen voor) Natura 2000-gebieden. Artikel 2.7 verplicht om vooraf te beoordelen of plannen en projecten in of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden significant negatieve gevolgen kunnen hebben op de voor deze gebieden geformuleerde doelen. Als uit de beoordeling blijkt dat geen significant negatieve gevolgen optreden dan kan een plan worden vastgesteld of is een vergunning voor een project niet nodig. Zijn significant negatieve gevolgen niet uit te sluiten dan is een nadere beoordeling nodig. Artikel 2.8 bevat de voorwaarden waaraan moet zijn voldaan voor het vaststellen van een plan of het verlenen van een vergunning. Het bevoegd gezag is meestal de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of handeling plaatsvindt, soms is dat het Rijk.

Soorten (hoofdstuk 3)

Hoofdstuk 3 regelt de bescherming van soorten. De bescherming van soorten is verdeeld over de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10. Het betreft de bescherming van:

- Vogels zoals genoemd in de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), in de praktijk vaak onderverdeeld in:
  - Vogels met jaarrond beschermde nesten, zoals huismus, gierzwaluw en buizerd.
  - Overige vogels, waarvan nesten alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd (periode van nestbouw, ei-leg, broeden en voeren van de jongen op het nest).
- Soorten (exclusief vogels) van de Habitatrichtlijn (bijlage IV) en de Verdragen van Bern (bijlage II) en Bonn (bijlage I), zoals bedoeld in artikel 3.5.
- Andere soorten (artikel 3.10), onderverdeeld in:
  - Soorten waarvoor een ontheffing vereist kan zijn.
  - Soorten waarvoor -op basis van de betreffende provinciale verordening- vrijstelling van de verbodsbepalingen geldt.

Indien effecten niet zijn uit te sluiten moet -voorafgaand aan het vaststellen van een plan- zijn beoordeeld of er zicht is op het verkrijgen van een ontheffing. Als er aantoonbaar zicht is op het verkrijgen van een ontheffing dan kan het plan worden vastgesteld. Als bij ruimtelijke ingrepen verbodsbepalingen worden overtreden dan is het noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen bij het bevoegd gezag, tenzij gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Het bevoegd gezag is meestal

de provincie waar (het grootste deel van) de ingreep of activiteit plaatsvindt, soms is dat het Rijk. Voor het verkrijgen van een ontheffing moet zijn beschreven hoe de initiatiefnemer ervoor zorgt dat schade aan beschermde soorten tot een minimum beperkt blijft, welke mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn, dat alternatieven ontbreken, aan welk wettelijk belang wordt voldaan en dat de staat van instandhouding van de betreffende soort niet in gevaar komt.

Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)

De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro: Stb 2016 nr. 351) en uitgewerkt in provinciale verordeningen. De bescherming van de NNN is ruimtelijk vastgelegd en geborgd door middel van het bestemmingsplan. Indien voor een ontwikkeling niet hoeft worden afgeweken van het bestemmingsplan, is geen NNN-toets noodzakelijk. De waarden blijven dan immers geborgd.

In het Barro staat dat bij provinciale verordening gebieden moeten worden aangewezen die het Natuurnetwerk Nederland vormen. De ligging van die gebieden wordt geometrisch vastgelegd. Bij provinciale verordening worden in het belang van de bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden, regels gesteld omtrent de inhoud van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. Voor nieuwe ontwikkelingen binnen en nabij het NNN, waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan, geldt een ‘nee, tenzij’-afweging. Dit houdt kortweg in dat significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN niet toegestaan is. Regels voor beoordeling van effecten op het NNN zijn vastgelegd in provinciale verordeningen.

2.2 Onderzoeksmethode

Quickscan natuurtoets

Soortbescherming

Om de aanwezige of te verwachten beschermde waarden binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (hierna onderzoeksgebied) in beeld te brengen is gestart met een literatuuronderzoek. Hierbij is onderzocht of het plangebied binnen of nabij beschermde gebieden ligt en of beschermde soorten bekend zijn in of in de directe omgeving van het plangebied. Hiervoor is onder andere gebruik gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en provinciale kaartviewers (zie geraadpleegde bronnen, hoofdstuk 6).

De verzamelde informatie uit het literatuuronderzoek vormt de basis voor het verkennend veldbezoek dat op 20 maart 2020 (bewolkt, droog, 5°C en weinig wind) is uitgevoerd. Tijdens het veldbezoek is het onderzoeksgebied geïnspecteerd door twee ecologen van Ecogroen, waarbij aandacht is besteed aan beschermde soorten binnen de Wet natuurbescherming en mogelijke relaties tussen het onderzoeksgebied en beschermde gebieden. De bebouwing is hierbij ook van binnen geïnspecteerd. Alle soortgroepen zijn geïnventariseerd, waarbij de nadruk heeft gelegen op zoogdieren (met name vleermuizen) en broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen.

In deze quickscan natuurtoets is in het kader van gebiedsbescherming onder de Wnb nader onderzoek geadviseerd naar effecten van stikstof uitstoot op Natura 2000-gebieden. In het kader van soortenbescherming is vervolgonderzoek uitgeschreven naar de aan- of afwezigheid van:

- gebouwbewonende vleermuizen zoals gewone en ruige dwergvleermuis;
- jaarrond beschermde nestplaatsen, verblijfplaatsen of onmisbaar foerageergebied van huismus, gierzwaluw, spreeuw en ransuil;
- verblijfplaatsen en foerageergebied van egels.

Op basis van de onderzoeksresultaten is bepaald welke effecten er bij het uitvoering van voorgenomen plan kunnen optreden op beschermde soorten en gebieden en welke vervolgstappen vereist zijn.

Aanvullend onderzoek vleermuizen

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd conform het landelijke vleermuisprotocol (NGB 2017). In dit protocol is beschreven waar een vleermuisonderzoek (minimaal) aan moet voldoen om het gebruik van een (vaste) verblijfplaats door vleermuizen vast te kunnen stellen of aanwezigheid van verblijfplaatsen uit te kunnen sluiten. Tijdens het aanvullend onderzoek is tevens beoordeeld of in de omgeving van het plangebied onmisbare foerageergebied en vliegroutes aanwezig zijn.

Er zijn zes nachtelijke bezoeken verspreid over het jaar uitgevoerd. Specifiek gaat het om twee nachtelijke bezoeken in de periode eind mei-half juli gericht op kraamkolonies/zomerverblijf plaatsen en vier nachtelijke bezoeken in de periode half augustus tot 1 oktober gericht op baltslocaties, paarverblijfplaatsen en nazomerzwermgedrag van (groepjes) vleermuizen. De bezoeken zijn tijdens optimaal weer (droog, niet te koud en nagenoeg windstil) rond de avond- of ochtendschemering uitgevoerd door twee ter zake kundige ecologen van Ecogroen (zie tabel 2.1). Bezoeken 3, 4 en 5, gericht op paarverblijfplaatsen en nazomerzwermgedrag, zijn uitgevoerd door één ecoloog.

Tabel 2.1 *Veldbezoeken aanvullend onderzoek naar vleermuizen.*

Bezoek	Tijdstip	Datum	Weersomstandigheden
1	20:00 – 23:30	27 mei 2020	15 °C, droog, licht bewolkt, matige wind
2	03:30 – 05:30	13 juli 2020	11 °C, droog, half bewolkt, windstil
3	00:00 – 02:00	8 aug. 2020	21 °C, droog, helder, windstil
4	21:00 – 23:15	21 aug. 2020	22 °C, droog, helder, weinig wind
5	00:00 – 02:00	22 aug. 2020	20 °C, droog, helder, windstil
6	05:00 – 07:00	11 sept. 2020	12 °C, droog, half bewolkt, windstil

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector die de mogelijkheid heeft om geluidsopnames te maken zoals de Pettersson D240x, de M500 en de Echometer Touch. Met een batdetector zijn vrijwel alle vleermuissoorten op naam te brengen.

Aanvullend onderzoek huismus

Huismusonderzoek dient te worden uitgevoerd conform het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2017) en is gericht op nest-, broed- en territorium-indicerend gedrag. Dit onderzoek bestaat uit twee bezoeken, tussen 1 april en 15 mei, met minimaal 10 dagen tussen beide bezoeken. De bezoeken zijn volgens protocol

uitgevoerd bij gunstige omstandigheden op 30 april 2020 en 12 mei 2020 door één persoon (zie tabel 2.2). Het onderzoek heeft zich gericht op nest-, broed- en territorium-indicerend gedrag van huismus om broedgevallen/ territoria van huismus vast te stellen. Beide veldbezoeken zijn in de ochtenduren uitgevoerd, wanneer huismus het meest actief is.

Tabel 2.2 *Veldbezoeken aanvullend onderzoek naar huismus.*

Bezoek	Tijdstip	Datum	Weersomstandigheden
1	06:45 – 08:00	30 april 2020	10 °C, droog, bewolkt, weinig wind
2	10:00 – 10:45	12 mei 2020	9 °C, droog, bewolkt, weinig wind

Aanvullend onderzoek gierzwaluw

Aanvullend onderzoek naar gierzwaluw is uitgevoerd volgens de uitgangspunten uit het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017a). Dit schrijft voor dat de afwezigheid van gierzwaluwnesten voldoende aannemelijk kan worden gemaakt wanneer er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op een nest na minimaal drie inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen in de periode van 15 mei tot 15 juli, waarvan minimaal één inventarisatie tussen 20 juni en 7 juli. Deze dienen plaats te vinden tussen 2 uur vóór zonsondergang tot zonsondergang bij droge weersomstandigheden.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd door een ecoloog van Ecogroen. Deze zijn vanaf uiterlijk 21.00 uur gestart en duurden tot het invallen van de avondschemering of tot de laatste gierzwaluw was ingevlogen. Tijdens de bezoeken zijn nestplaatsen van gierzwaluw geïnventariseerd aan de hand van in- en uitvliegende vogels, oudervogels (en hun jongen) die vanuit hun nestplaats roepen en overig nest indicerend gedrag zoals langs gevels vliegende en gierende vogels wat duidt op een bekende nestplaats. Hierbij is ook gebruik gemaakt van het afspelen van ‘giergeluiden’ van gierzwaluwen. Oudervogels en hun jongen die onder de pannen aanwezig zijn, reageren hierop en geven daarmee hun broedplaatsen prijs. De onderzoeken zijn uitgevoerd onder gunstige omstandigheden (zie tabel 2.3)

Tabel 2.3 *Veldbezoeken aanvullend onderzoek naar gierzwaluw.*

Bezoek	Tijdstip	Datum	Weersomstandigheden
1	20:00 – 22:00	27 mei 2020	15 °C, droog, licht bewolkt, matige wind
2	21:00 – 22:30	18 juni 2020	22 °C, droog, licht bewolkt, windstil
3	20:45 – 22:15	29 juni 2020	19 °C, droog, licht bewolkt, matige wind

Spreeuw en ransuil

Tijdens de diverse veldbezoeken die zijn uitgevoerd is naast het beschreven soortgerichte onderzoek het terrein ook geïnspecteerd op de aanwezigheid van nestplaatsen van anderen vogelsoorten. Hierbij is specifiek gelet op (in Overijssel jaarrond beschermde) nestplaatsen van spreeuw en ransuil.

3. Gebiedsbescherming

3.1 Natura 2000

Selectie van effecten

Het plangebied ligt op zo'n 850 meter ten westen van Natura 2000-gebied Rijntakken (figuur 3.1). Door de afstand tot het Natura 2000-gebied en de dempende werking van tussenliggende bebouwing en infrastructuur zijn significant negatieve effecten ten gevolge van geluid, verlichting en/of trillingen veroorzaakt door de werkzaamheden op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden uitgesloten. Oppervlakteverlies en versnippering van habitattypen en leefgebieden, wordt eveneens op voorhand uitgesloten. Dit geldt ook voor de gebruiksfase. Door de werkzaamheden zijn -behalve mogelijk door stikstofemissie - negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden uitgesloten. Alleen een verhoogde stikstofemissie kan mogelijk leiden tot een toename van stikstofdepositie op hiervoor gevoelige habitats en leefgebieden van soorten binnen Natura 2000-gebied. Dit kan leiden tot een significant negatief effect.

Een stikstofberekening is uitgevoerd door BJZ.nu. Deze berekening is niet opgenomen in voorliggende rapportage. Wanneer blijkt dat er geen toename aan stikstofdepositie ontstaat als gevolg van stikstofemissie, zijn geen significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden te verwachten.

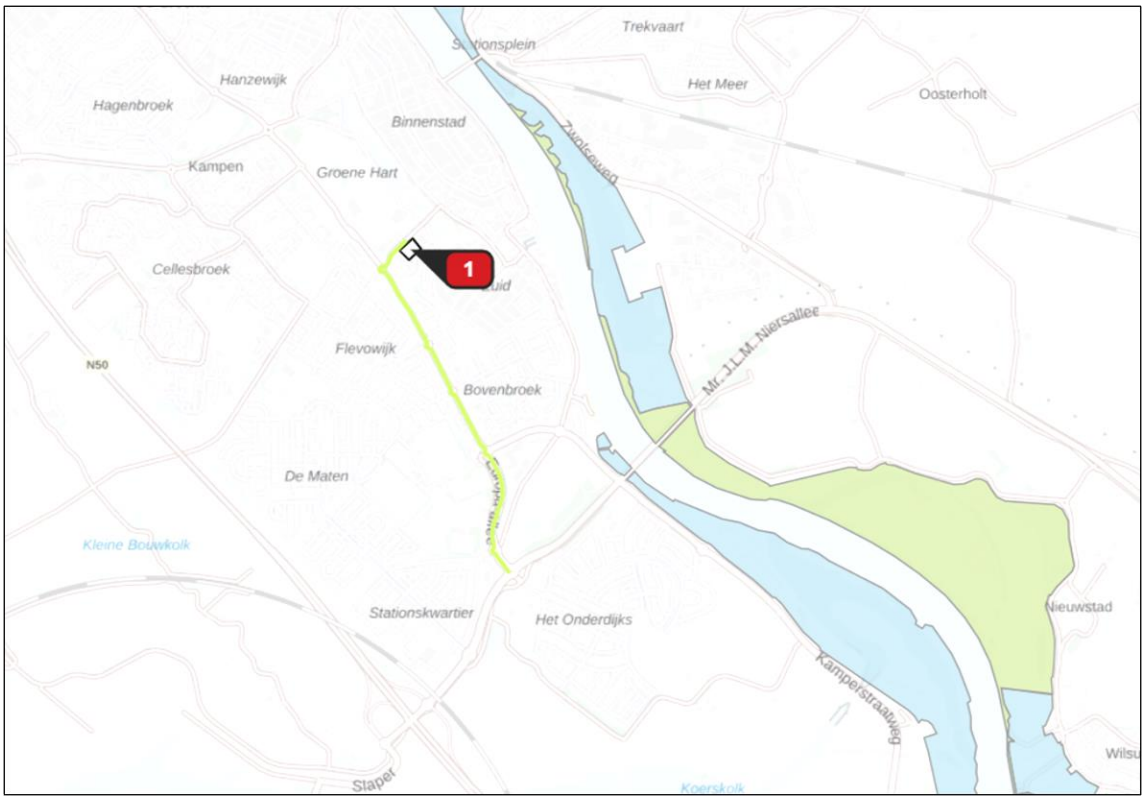

Figuur 3.1 *Ligging van het plangebied (1) met de verkeersbewegingen tijdens de aanleg- en gebruiksfase (3) ten opzichte van Natura 2000-gebied Rijntakken (groene en blauwe vlakken). Bron achtergrond: AERIUS.*

3.2 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied ligt op circa 700 meter van de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De provinciale regels van Overijssel over het NNN gelden voor ruimtelijke ontwikkelingen waarbij wordt afgeweken van het bestemmingsplan. Vanwege de grote afstand tot het NNN en de tussenliggende bebouwing is externe werking uitgesloten. Ondanks dat het hier een bestemmingsplanwijziging betreft, is dus géén nadere toetsing aan het Barro noodzakelijk.

4. Soortbescherming

4.1 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn beschermd in de Wet natuurbescherming. Het leefgebied van de in artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV) beschermde vleermuizen bestaat uit verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebieden (zie ook kader 4.1). Hieronder worden deze onderdelen nader beschreven.

Kader 4.1 Vleermuizen

Verblijfplaatsen
Verblijfplaatsen kunnen zich bevinden in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders et cetera en kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamverblijven / zomerverblijven, baltslocaties / paarverblijven en winterverblijven. Verstoring, beschadiging, vernietiging of het verwijderen van deze verblijfplaatsen is verboden.

Vliegroutes
Voor oriëntatie tijdens de trek van en naar hun verblijfplaatsen en foerageergebieden gebruiken vleermuizen veelal jarenlang dezelfde structuren. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en bomenrijen) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Foerageergebieden
Locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen, bomenrijen of boven water zijn van belang als foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Wet natuurbescherming echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

In de NDFF (2020) zijn in het plangebied geen waarnemingen van vleermuizen bekend. Langs de rand van de oude binnenstad en rond de Flevowijk zijn wel waarnemingen bekend (van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger). Tijdens het verkennend veldbezoek (quickscan) zijn binnen en buiten de te verwijderen bebouwing geen (sporen van) vleermuizen aangetroffen. Er is vastgesteld dat de bebouwing veel grote open stootvoegen bevat waardoor vleermuizen de spouwmuren in kunnen, waardoor het geschikt is als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen als gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Wegens het ontbreken van dakpannen en een dakbeschot zijn verblijfplaatsen van laatvliegers niet te verwachten. De bomen in het plangebied bevatten geen scheuren of holen die door vleermuizen gebruikt kunnen worden als verblijfplaats.

Verblijfplaatsen

Tijdens de zes veldbezoeken van het aanvullend onderzoek is één vaste verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in het gebouw vastgesteld. Bij het ochtendbezoek van 13 juli is rond 4:45 een invliegend exemplaar waargenomen aan de noordzijde, in een punt onder de daklijst waar wat cement is weg gebrokkeld, zie figuren 4.1 en 4.2. Dit duidt op een zomerverblijfplaats. Bij het nachtelijk bezoek van 21- 22 augustus is een baltsterritorium vastgesteld, zie figuur 4.2. Dit duidt op een paarverblijf waarvan echter niet met zekerheid is vastgesteld dat dit zich in het plangebied bevindt. Vermoedelijk houden de zomerverblijfplaats en het baltsterritorium verband. De aangetroffen verblijfplaats van gewone dwergvleermuis zal bij sloop van het gebouw verloren gaan. Hiermee worden verbodsbepalingen uit artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming overtreden. Hiervoor dient een ontheffing te worden verleend. Er is zicht op ontheffing wanneer:

1. Er geen sprake is van een bevredigende alternatieve oplossing,
2. Er een wettelijk belang is voor het verlenen van ontheffing,
3. De ontheffing doet geen afbreuk aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Verblijfplaatsen van andere soorten zoals ruige dwergvleermuis of laatvlieger zijn binnen het plangebied niet aangetroffen. In de omgeving zijn baltsende ruige dwergvleermuizen aangetroffen, dit was echter buiten het plangebied en buiten de invloedssfeer van het plan waardoor vervolgstappen voor deze soort niet aan de orde zijn.

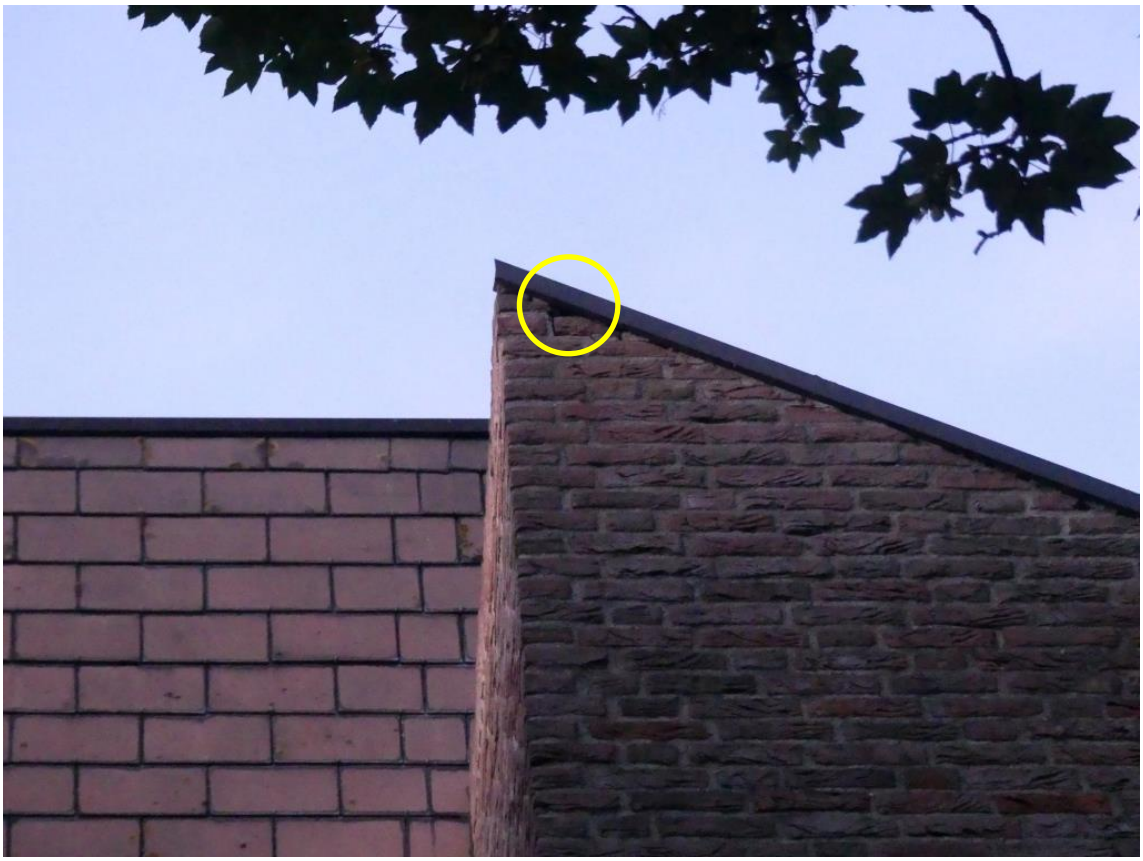

Figuur 4.1 *Opening in het metselwerk aan de gevel (geel omcirkeld) aan de noordkant die door gewone dwergvleermuis als invlieg-opening wordt benut – dit duidt op een zomerverblijf.*

Vliegroutes en foerageergebieden

Bij de veldbezoeken is vastgesteld dat het plangebied en omgeving functioneert als foerageergebied voor gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Met name aan de voorzijde (noordkant) van het gebouw zijn foeragerende gewone dwergvleermuizen regelmatig waargenomen, zie figuur 4.2. De verwachting is dat het plangebied na sloop van de bebouwing en aanleg van het nieuwe wooncomplex de functie als foerageergebied kan blijven vervullen. Het behoud van de aanwezige bomen is hierbij een pré. In de omgeving is daarnaast voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Vervolgstappen voor foerageergebied van vleermuizen zijn niet aan de orde.

De bomenrij aan de voorzijde (noordkant) van het gebouw wordt benut als vliegroute door gewone dwergvleermuis. Deze wordt niet beoordeeld als een essentiële of onmisbare vliegroute omdat in de omgeving voldoende vergelijkbare doorlopende lijnvormige structuren aanwezig zijn zoals de bomenrij aan de overzijde van de Kennedylaan. Behoud van de bomen is weliswaar een pré. Vervolgstappen ten aanzien van vliegroutes van vleermuizen zijn niet aan de orde.

Figuur 4.2 *Situatie plangebied (rood omlijnd) en invliegopening naar zomerverblijfplaats (oranje ster), vliegroute/foerageergebied (indicatief aangeduid met gele pijl) en baltsterritorium (indicatief aangeduid met gele cirkel) gewone dwergvleermuis.*

4.2 Grondgebonden zoogdieren

Grondgebonden zoogdieren van de Habitatrichtlijn en Verdragen van Bern en Bonn

Vaste verblijfplaatsen van grondgebonden zoogdieren die zijn opgenomen op Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn zijn niet aangetroffen en worden op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2019) niet verwacht in het projectgebied. Vervolgstappen voor deze soorten zijn niet aan de orde.

Grondgebonden zoogdieren (nationaal beschermd) zonder provinciale vrijstelling

Egel

In de NDFF (2020) zijn in Kampen tientallen waarnemingen van deze soort bekend. Tijdens de diverse uitgevoerde veldbezoeken zijn diverse malen egels waargenomen:

- Op 27 mei foeragerend aan de zuidzijde van het pand.
- Op 13 juli foeragerend rondom het gebouw, mogelijk gaat hier om twee exemplaren.
- Op 8 augustus foeragerend aan de noordzijde van het gebouw.
- Op 22 aug op een drietal plaatsen foeragerend op de gazons.

De heestervakken en struweel rondom de bebouwing, met name het lage en dichte struikplantsoen aan oost- en zuidzijde van het gebouw, dient waarschijnlijk als verblijfplaats van de egel. Het feit dat exemplaren direct bij invallen van het donker zijn waargenomen maakt dit nog meer aannemelijk. Het is in provincie Overijssel op grond van artikel 3.10 lid 1 Wnb verboden om deze dieren opzettelijk te doden of te vangen of om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen. Voor aantasting van verblijfplaatsen en functioneel leefgebied van egel geldt een ontheffingsplicht.

Figuur 4.3 *Heestervakken rond het gebouw bevatten zeer waarschijnlijk verblijfplaatsen van egel.*

Vervolgonderzoek met wildcamera's kan weliswaar meer info verschaffen over de activiteit van egels in het plangebied, maar de precieze verblijfplaats kan met behulp van wildcamera's niet worden opgespoord. Op basis van het geschikte leefgebied, de vele waarnemingen en de aangetroffen sporen kan ook zonder verder onderzoek een ontheffing worden aangevraagd.

Overige nationaal beschermde soorten (zonder provinciale vrijstelling)

Verblijfplaatsen van andere nationaal beschermde zoogdieren waarvoor geen vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming geldt, (zoals steenmarter, bunzing, wezel, hermelijn) zijn niet aangetroffen. Op basis van terreinkenmerken, het terreingebruik, de veldbezoeken en bekende verspreidingsgegevens (NDFF, 2020) worden verblijfplaatsen van deze soorten ook niet verwacht. Daarnaast maakt het plangebied geen onderdeel uit van onmisbaar foerageergebied van deze beschermde soorten. Vervolgstappen voor overige nationaal beschermde grondgebonden zoogdieren zijn niet aan de orde.

Grondgebonden zoogdieren (nationaal beschermd) met provinciale vrijstelling

Tot slot zijn in of in de directe omgeving van het plangebied vaste verblijfplaatsen van enkele algemene grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten. Dit zijn onder andere de huisspitsmuis en bosmuis. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren van deze grondgebonden zoogdieren geschaad worden. In voorliggende situatie geldt voor deze soorten in de provincie Overijssel vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze zoogdieren niet aan de orde is.

4.3 Broedvogels

Bij broedvogels wordt onderscheid gemaakt in twee categorieën met een verschillende beschermingsregime (zie kader 2.1). Van veel broedvogels zijn nesten alleen gedurende het broedseizoen beschermd. Nestlocaties kunnen dan buiten het broedseizoen zonder overtreding van de Wet natuurbescherming verwijderd worden. Voor een aantal broedvogelsoorten geldt echter dat de nestlocaties inclusief de functionele omgeving jaarrond beschermd zijn (zie kader 4.3).

Kader 4.3 Broedvogels met jaarrond beschermde nestplaatsen

Onder jaarrond beschermde nesten van broedvogels wordt verstaan: in functie zijnde nesten van de ooievaar, boomvalk, buizerd, havik, ransuil, roek, wespendief, zwarte wouw, slechtvalk, sperwer, steenuil, kerkuil, oehoe, gierzwaluw, grote gele kwikstaart en huismus. De Provincie Overijssel heeft per 1 september 2019 een aantal extra soorten toegevoegd aan de lijst met broedvogels met jaarrond beschermde nesten: boerenzwaluw, bosuil, huiszwaluw, raaf, torenvalk, zeearend en zwarte specht jaarrond beschermd. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Broedvogels met jaarrond beschermde nesten

Bij het inventariserend onderzoek is door raadplegen van de NDFF en het veldbezoek vastgesteld dat het plangebied potentieel heeft voor aanwezigheid van vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. Het betreft hier huismus, gierzwaluw, ransuil en spreeuw. De resultaten van het aanvullend onderzoek zijn hierna per soort beschreven.

Huismus

Bij beoordeling van eerdere waarnemingen (NDFF, 2020) is vastgesteld dat er in het verleden huismussen in het plangebied hebben gebroed. Tijdens het veldbezoek op 30 april 2020 zijn binnen het plangebied twaalf nestplaatsen van huismus aangetroffen. Deze bevonden zich onder een overstek van de dakrand. Vermoedelijk zijn deze nestplaatsen van huismus later in het broedseizoen overgenomen door gierzwaluw. De locatie is aangeduid in figuur 4.5 (de witte stippellijn). Met de sloop van het gebouw gaan jaarrond beschermde nestplaatsen van huismus verloren. Hiervoor dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd en dienen mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd zoals het aanbieden van alternatieve nestgelegenheid in de nieuwbouw en/of de omgeving.

Gierzwaluw

Het aanvullend onderzoek naar gierzwaluw heeft uitgewezen dat er in het plangebied diverse jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw aanwezig zijn. Deze bevinden zich in dezelfde (noord-)oostgevel van het pand onder de dakgoot betimmering (zie figuren 4.4 en 4.5).

Figuur 4.4 *Nesten van gierzwaluw bevinden zich onder de dakgootbetimmering. De uitwerpselen zijn echter van spreeuwen die er eerder gebroed hebben (zie gele pijlen).*

Er hier zijn bij de diverse veldbezoeken in 2020 tien nestlocaties vastgesteld op grond van in- en uitvliegende gierzwaluwen tijdens de broedperiode. Bij de sloop van het gebouw gaan deze nestplaatsen verloren, hiermee worden verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden. Er dient voor deze

maatregel een ontheffing te worden aangevraagd. In het kader van de soortbescherming dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen zoals het aanbrengen van vervangende nestvoorzieningen in het gebouw of de directe omgeving.

Ransuil

Bij raadplegen van de NDFF (2020) is in het plangebied een waarneming van ransuil vastgesteld. Bij uitvoeren van de diverse veldbezoeken in het kader van aanvullend onderzoek naar vleermuizen, huismus en gierzwaluw zijn diverse malen ransuilen waargenomen in het plangebied. Op 27 mei 2020 is een paartje roepend waargenomen in oude populieren in de noordwesthoek van het plangebied. In deze bomen zijn toen ook twee potentiële nesten (oude kraaiennesten) aangetroffen. Op 13 juli waren ransuilen op dezelfde locatie aanwezig, een mannetje frequent roepend vanuit het groepje populieren aan de NW-zijde een (vermoedelijk vrouwtje rondvliegend en zittend op het gebouw. Op 8 augustus zijn twee bedelende jonge ransuilen aangetroffen in de populieren met potentieel nest. Op basis van de veldbezoeken kan redelijkerwijs worden aangenomen dat zich in de bomengroep binnen plangebied -zie figuur 4.4, de rode stip- een jaarrond beschermd nest van ransuil bevindt.

Geadviseerd wordt om de bomen bij de sloop en herontwikkeling van het terrein te behouden. In dat geval zijn de jaarrond beschermde nestplaatsen op zichzelf niet in het geding. Wel kan als gevolg van uitvoering de werkzaamheden ernstige verstoring van nestelende ransuilen plaatsvinden. Hiermee worden verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming overtreden. Door sloop- en bouwwerkzaamheden in het plangebied buiten de broedtijd uit te voeren, wordt schade geheel voorkomen – zie ook onder ‘overige broedvogels’. De uitvoering van de werkzaamheden moet worden uitgevoerd volgens een ecologisch werkprotocol, waarin bovenstaande als een bindende voorwaarde dient te worden opgenomen.

Indien de bomen worden gekapt gaat een jaarrond beschermde nestplaats van ransuil verloren. Hiervoor in een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk en dienen mitigerende maatregelen te worden genomen.

Vogels met jaarrond beschermd leefgebied binnen de provincie Overijssel

Sinds 2019 geldt in de provincie Overijssel ook een onderzoeks- en ontheffingsplicht voor het aantasten van leefgebied van een aantal andere vogelsoorten. De soorten en het beschermingsregime zijn weergegeven in kader 3.3.

Kader 3.3 Broedvogels met jaarrond beschermd functioneel leefgebied

Sinds 2019 geldt in de provincie Overijssel een onderzoeks- en ontheffingsplicht voor het aantasten van leefgebied van blauwe reiger, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, draaihals, gekraagde roodstaart, glanskop, grauwe vliegenvanger, groene specht, grote bonte specht, grutto, ijsvogel, kleine bonte specht, kortsnavelboomkruiper, middelste bonte specht, oeverzwaluw, ringmus, spreeuw, tapuit, tureluur, veldleeuwerik, wulp, zomertortel, zwarte mees en zwarte Roodstaart.

Een omgevingsscan moet duidelijkheid geven over de feitelijke ecologische omstandigheden van de betreffende vogelsoorten ter plaatse. Als uit de omgevingsscan blijkt dat er in een plangebied voldoende uitwijkmogelijkheden zijn voor de

betreffende soort, hebben deze nesten zoals gebruikelijk alleen bescherming gedurende balts/nestbouw, broedperiode en verzorging vliegvlugge jongen. Als die uitwijkmogelijkheden er niet zijn, geldt ontheffingsplicht.

Het gebouw heeft potentie als broedlocatie van spreeuw op de plek die ook geschikt is voor huismus en gierzwaluw. Er zijn bovendien kenmerkende uitwerpselstrepen gevonden onder de overstek, zie figuur 4.4. De omgeving van het gebouw, met de boomgroepen en grasvelden, wordt beschouwd als geschikt leefgebied voor deze soort. Tijdens de veldbezoeken zijn echter geen exemplaren en/of nestplaatsen van spreeuw of andere vogelsoorten waarvan de nesten in Overijssel jaarrond beschermd zijn aangetroffen. De aangetroffen uitwerpselstrepen betreffen oude sporen. Vervolgstappen ten aanzien van overige vogelsoorten met een jaarrond beschermd leefgebied zijn niet aan de orde.

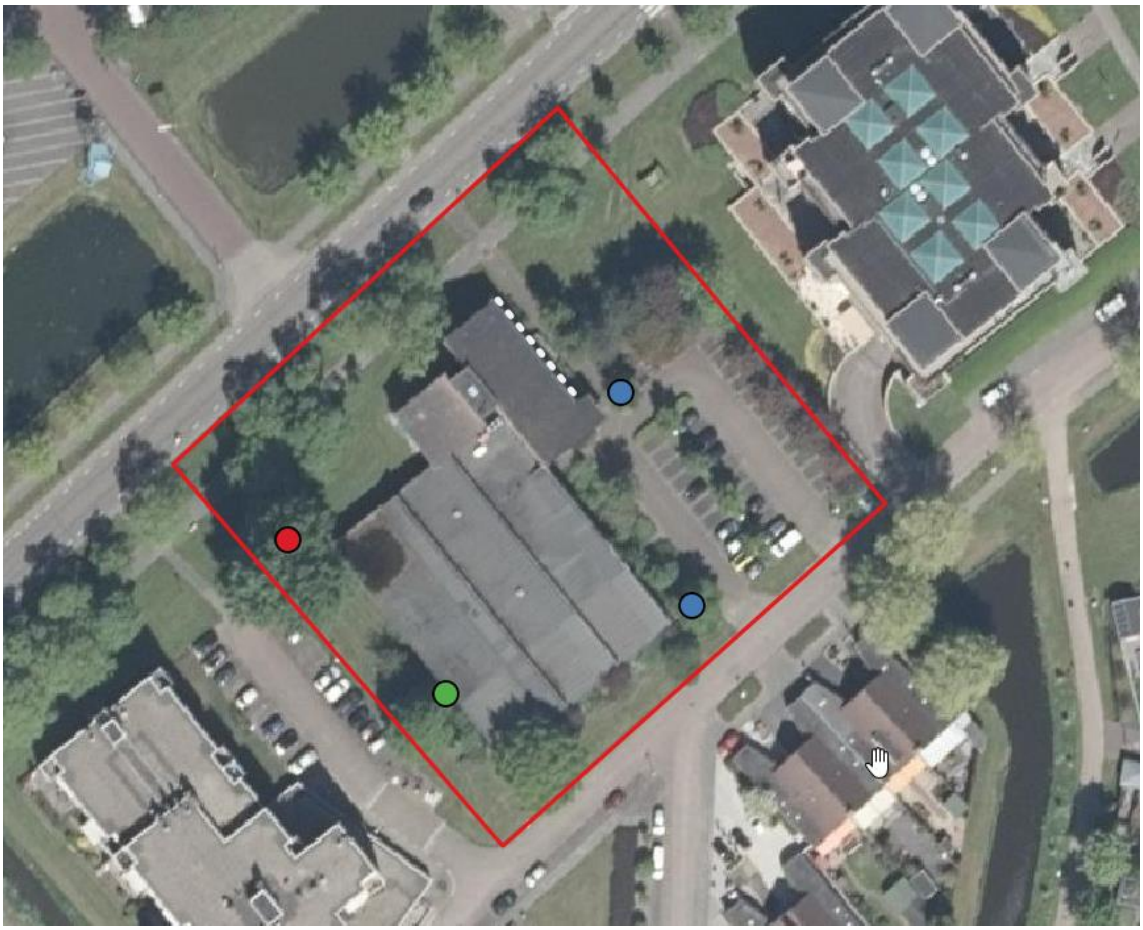

Figuur 4.5 *Locaties van jaarrond beschermde nestplaatsen binnen het plangebied; 12 nestplaatsen van huismus en 10 nestplaatsen van gierzwaluw onder dakrand: witte stippellijn; ransuil: rode stip; overige nestlocaties van houtduif: blauwe stippen en Turkse tortel: groene stip. Bron luchtfoto: PDOK.*

Overige broedvogels

Binnen het plangebied is broedbiotoop aanwezig voor enkele algemene vogelsoorten als winterkoning, merel, tjiftjaf, boomkruiper, ekster, koolmees, houtduif, Turkse tortel en vink. In het plangebied zijn bij de

veldbezoeken twee nesten van houtduiven gevonden. Eén daarvan is vermoedelijk reeds in gebruik. Daarnaast broedde er ten tijde van het veldbezoek een Turkse tortel onder de dakrand van de zuidwestelijke gevel. De nestlocaties zijn aangeduid op figuur 4.5. Overige broedvogels die zijn aangetroffen in het groen rond het pand zijn: tjiftjaf, merel en pimpelmees.

Voor alle inheemse vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die soorten, nesten, eieren of vaste rust- of verblijfplaatsen beschadigen of verstoren. In het kader van de Wet natuurbescherming wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, omdat deze per soort en vaak per jaar kan verschillen. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. In voorliggende situatie kan voor de te verwachten soorten de periode tussen begin maart en eind juli worden aangehouden als broedseizoen. Deze periode is voor houtduif en Turkse tortel langer. Wanneer werkzaamheden binnen deze perioden worden uitgevoerd adviseren we om een broedvogelcontrole door een ter zake deskundige uit te laten voeren.

4.4 Amfibieën

Door de afwezigheid van oppervlaktewater in het plangebied wordt voortplanting van amfibieën binnen het plangebied uitgesloten. Op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en verspreidingsgegevens wordt ook overwintering van de in de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn en nationaal beschermde amfibieën zonder provinciale vrijstelling (zoals poelkikker en knoflookpad) uitgesloten.

Wel is in het plangebied onder de struiken overwintering van algemene soorten amfibieën zoals gewone pad, bruine kikker en kleine watersalamander te verwachten. Bij de geplande ingrepen kunnen enkele exemplaren van deze algemene soorten geschaad worden. In voorliggende situatie geldt vrijstelling van de verbodsartikelen uit de Wet natuurbescherming, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze amfibieën niet aan de orde is.

4.5 Overige soortgroepen

Op basis van de terreinkenmerken, habitateisen en bekende verspreidingsgegevens wordt binnen het plangebied geen voortplanting of vaste verblijfplaatsen verwacht van beschermde vissen, reptielen en ongewervelden. Op basis van dezelfde gegevens wordt ook geen in de Wet natuurbescherming beschermde flora verwacht. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde voor deze soortgroepen.

5. Groene leefomgeving

5.1 Algemeen

BPD Ontwikkeling BV heeft Ecogroen gevraagd om een lijst op te stellen van maatregelen die kunnen worden genomen om de biodiversiteit in het plangebied te vergroten. Biodiversiteit is de verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied en omvat alle soorten planten, dieren en micro-organismen. Het omvat het totaal aan levende organismen en ecosystemen en de interacties daartussen (zie kader 5.1).

Kader 5.1 Toenemende belangstelling voor biodiversiteit

Achteruitgang biodiversiteit

De belangstelling voor biodiversiteit is de laatste jaren toegenomen, zeker nadat bekend is geworden dat nog altijd een derde van onze planten- en diersoorten in hun voortbestaan wordt bedreigd en op de Rode Lijst staat. In een deel van onze natuurgebieden zijn tekenen van herstel zichtbaar, maar met de biodiversiteit in agrarisch en stedelijk gebied gaat het nog steeds niet goed, becijferde het Compendium voor de Leefomgeving (2019). Enerzijds gebeuren er goede dingen: het Natuurnetwerk Nederland wordt aangelegd, er worden herstelmaatregelen genomen in en om Natura 2000-gebieden en de eerste tekenen van een natuurinclusieve omslag in de landbouw zijn zichtbaar. Anderzijds blijft resultaat in veel opzichten achter. Wereldwijd worden één miljoen soorten in hun voortbestaan bedreigd. Oorzaken zijn onder meer klimaatverandering, vervuiling en invasieve exoten (IPBES 2019).

Herstel biodiversiteit

Een robuuste, biodiverse natuur zorgt voor frisse lucht en schoon water, bestuift onze gewassen, vangt piekbuien op en zorgt voor een aangenaam en gezond leefklimaat in de stad. Steeds meer overheden, organisaties en ondernemers zien het belang van biodiversiteitsherstel, omdat ze zelf geloven in de waarde van biodiversiteit of omdat hun klanten erom vragen. In ons denken en doen moet een omschakeling plaatsvinden van ‘schade beperken’ naar ‘natuurinclusief werken’ en ‘versterken van de natuur’.

Dit plangebied heeft door de ligging tussen twee waterpartijen, bodemgesteldheid en (in potentie) aanwezige soorten ruime kansen om van meerwaarde te zijn voor de groene leefomgeving. Dit hoofdstuk beschrijft per voorgestelde maatregel wat het nut ervan is, wat deze inhoudt en hoe deze tot een succes gemaakt kan worden.

5.2 Bestrijding van het hitte-eilandeffect

Gemiddeld ligt de temperatuur in een stedelijke omgeving hoger dan daarbuiten. Dit verschijnsel wordt ook wel het hitte-eilandeffect genoemd. Vroeger werd het gebruik van brandstof vooral gezien als de grootste oorzaak. Nu blijkt de opname van warmte door verharde oppervlakten toch een belangrijkere rol te spelen. Doordat bestrating warmte opneemt en vasthoudt, kan de temperatuur in een stedelijke omgeving tot wel 4°C hoger liggen dan in het buitengebied. Vooral tijdens hittegolven kan dit bij bewoners een toename van hittestress veroorzaken.

Het hitte-eiland effect kan worden bestreden door te zorgen dat de absorptie en verdamping van water beter wordt. Doordat verharde oppervlakten minder of geen vocht vasthouden, ligt de verdamping van water in een stedelijke omgeving lager. Hierdoor kan de temperatuur een stuk hoger oplopen tijdens hete perioden. Een aantal van de maatregelen die hierna besproken worden, heeft een verlaging van het hitte-eilandeffect tot gevolg. Zo zorgt een groen dak dat de zonnestraling op het anders donkere dak niet

wordt opgenomen, maar regen wel. Dat geldt ook voor het gebruik van grasbetontegels voor de parkeerplaatsen. Door veel planten te plaatsen, wordt ook minder hitte vastgehouden. Daarentegen nemen ze wel water op, waarna ze het geleidelijk verdampen. Zo hebben de maatregelen niet alleen een positief effect op de biodiversiteit, maar ook op het welzijn van de bewoners.

5.3 Lichtvervuiling

De meeste stedelijke omgevingen hebben te maken met lichtvervuiling. Het ontstaat wanneer er te veel of te sterke lichtbronnen zijn, wanneer de lichtbronnen een verkeerde kleur hebben of het licht plekken beschijnt waar het niet bedoeld is. Lichtvervuiling kan mensen uit hun slaap houden en dieren verhinderen hun natuurlijke gedrag te vertonen. Het is echter eenvoudig te voorkomen door een paar slimme keuzes te maken. Wanneer armaturen gebruikt worden die alleen naar beneden schijnen, wordt niet of minder in de appartementen geschenen. Daarnaast worden vleermuizen er minder door gehinderd, omdat de vliegroute minder beschenen wordt. Nachtelijke blootstelling aan blauw licht heeft niet alleen een nadelig effect op mensen, maar ook op de natuur. Vleermuizen hebben, net als mensen, daarom baat bij amberkleurig licht. Tot slot wordt aangeraden om verlichting met een zo laag mogelijke sterkte te kiezen en kritisch te bekijken of verlichting op alle beoogde plekken noodzakelijk is.

5.4 Vleermuizen

Uit het veldonderzoek is gebleken dat delen van het plangebied gebruikt worden als verblijfplaats, foerageergebied of vliegroute. Dit maakt de volgende maatregelen naar verwachting wettelijk verplicht. Vleermuizen zijn een waardevolle schakel in een ecosysteem. Aanwezigheid van deze dieren is niet alleen bevorderlijk voor de biodiversiteit, ook bewoners van het appartementencomplex hebben hier profijt van. Vleermuizen voeden zich namelijk met onder andere muggen, waardoor de overlast daarvan vermindert.

Er zijn verschillende opties voor het plaatsen van vleermuiskasten. Er zijn kleine platte kasten verkrijgbaar en eenvoudig zelf te bouwen. Deze zijn in bomen of tegen gevels te hangen en zijn vrij onopvallend (figuur 5.4). Een andere soort is de kleine bolle vleermuiskast. Deze bootst een boomholte na waar sommige vleermuissoorten de voorkeur aan geven. Ze worden bij voorkeur dan ook in bomen gehangen. Hierdoor zijn ook de bolle vleermuiskasten onopvallend. Beide kastsoorten hebben één holte waar de vleermuizen in kunnen verblijven. Daarnaast zijn grotere kasten met meerdere lagen verkrijgbaar. Door de verschillende compartimenten beschikken deze kasten over meer verschillende microklimaten dan de kleine vleermuiskasten. Deze lagen staan met elkaar in verbinding, zodat de vleermuizen

Figuur 5.4 *Voorbeeld van twee vleermuiskasten tegen een gevel.*

via de binnenkant kunnen wisselen van compartiment en zo de meest geschikte omstandigheden kunnen kiezen. Een combinatie van deze typen vleermuiskasten maakt een aanbod waar meerdere soorten vleermuizen jaarrond gebruik van kunnen maken.

5.5 Huismus en gierzwaluw

Uit vervolgonderzoek is gebleken dat delen van het plangebied gebruikt worden als verblijfplaats van gierzwaluw en huismus. Door het verdwijnen van nestplaatsen bij sloop zijn maatregelen ten behoeve van deze soorten wettelijk verplicht. Als maatregel kunnen er nestgelegenheden worden meegenomen in het metselwerk, of los tegen het gebouw of in bomen geplaatst worden. Dit kunnen onder andere mussenpannen, vogelvide, neststenen en nestkasten zijn. Bij het nemen van maatregelen voor mussen en gierzwaluwen is het van belang om niet alleen meerdere nestplaatsen aan te bieden, ze leven immers in groepen, maar ook de leefomgeving geschikt te maken. Een waterpartij biedt tijdens het broedseizoen extra voedsel, net als voor vleermuizen. Dit kan ook gedaan worden door veel wintergroene hagen en struiken te plaatsen. Hier kunnen de mussen voedsel vinden en het biedt schuilplaatsen.

Figuur 5.5 *Een neststeen, bezet door een huismus. Dergelijke neststenen worden ook door gierzwaluwen gebruikt*

5.6 Spreeuw

Alhoewel in de natuurtoets geen broedgevallen van spreeuw zijn aangetroffen heeft het plangebied en omgeving wel potentieel als broed- en leefgebied voor spreeuw. De omvang van de spreeuwenpopulatie in Nederland loopt de laatste jaren drastisch terug, onder meer als gevolg van het verdwijnen van geschikte nestplaatsen in stedelijk gebied. Het aanbieden van nestgelegenheid is een belangrijke beschermingsmaatregel voor spreeuwen. Broedgelegenheid kan worden aangeboden door het ophangen of inmetselen van nestkasten die speciaal geschikt zijn voor spreeuwen (vlieggat met doorsnede 4,5 cm). Spreeuwen broeden graag met meerdere soortgenoten dicht bij elkaar, het plaatsen van meerdere nestkasten (3 à 4) wordt daarom aanbevolen. De kasten dienen op een hoogte van circa 3 meter te worden aangebracht, met de invliegopening naar het noorden of oosten. Door de kasten al in het najaar op te hangen neemt de kans op broedgevallen in het voorjaar toe.

5.7 Egel

Een ander dier dat schuilt in hagen en struiken is de egel. De dieren hebben daar hun slaapplekken en daarnaast vinden ze er veel slakken, kevers en rupsen. Door veel groenvoorzieningen te plaatsen, profiteren daar naast mussen en andere vogels dus ook egels van. Om de struiken extra aantrekkelijk te maken voor egels kunnen (onder de struiken) holen gemaakt worden waar de egel gebruik van kan maken. Deze holen van bijvoorbeeld houtbeton zijn te koop, maar door zelf een ruimte onder stenen of boomstammen te maken is hier op een meer natuurlijke manier in te voorzien. Als de boomstammen 0,5 tot 1,0 meter lang zijn is dat al voldoende. Als hiernaast ook nog bodem bedekkende planten groeien, biedt dit helemaal een goed beschutte verblijfplaats. Bij een ontheffing aanvraag voor egel (zie paragraaf 4.2), zijn bovenstaande maatregelen waarschijnlijk wettelijk verplicht.

5.8 Scholekster

Rond het plangebied zijn in de NDFF (2020) waarnemingen bekend van scholekster. Deze soort broedt van oorsprong aan de kust, maar doet dat nu steeds vaker op platte daken in stedelijk gebied. Om te zorgen dat ze in het plangebied een goede plek hebben om dat te doen, kan een deel van het dak geschikt gemaakt worden. Een of meerdere bakken met grind van één vierkante meter zijn al voldoende. Deze hoeft niet hoog te zijn, aangezien de scholekster maar een ondiepe kuil in het grind maakt om in te broeden. Belangrijk is wel dat water kan weglopen uit de onderkant van de bak, zodat de eieren niet nat blijven. Deze nestplaats is niet alleen geschikt voor scholekster, maar ook voor Rode Lijst-soorten zoals de visdief, een soort die in Kampen rond de IJssel vaak gezien wordt (NDFF, 2020).

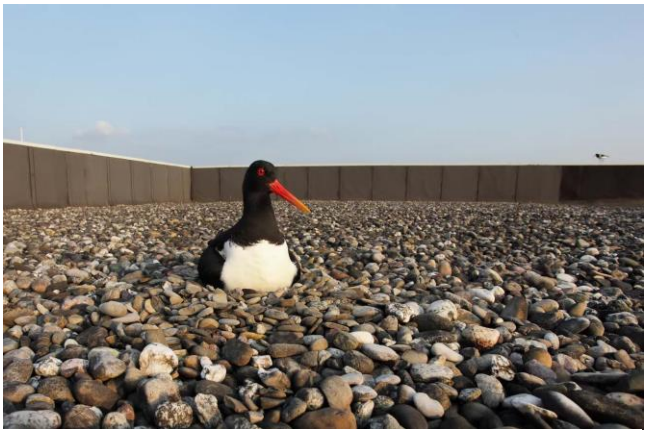

Figuur 5.7 *Voorbeeld van een scholekster op een daknest.*

5.9 Ransuil

Uit het onderzoek is gebleken dat delen van het plangebied gebruikt worden als nestplaats en leefgebied vormen van ransuil. Door een speciaal voor de ransuil gemaakte nestmand in een hoge boom te plaatsen, kan het gebied van meerwaarde worden voor deze soort. Dan komt de ransuil niet alleen meer op bezoek, maar kan hij een permanente plaats vinden. In het plangebied staan momenteel een paar dennen waar de nestmand in geplaatst kan worden. Mochten deze blijven staan tijdens de voorgenomen ontwikkeling, dan is dit een geschikte plek. Zo niet, dan kan de nestmand ook geplaatst worden in een van de bomen aan de oostzijde van het plangebied. Een nestmand voor ransuilen dient wel minstens op 4-5 meter hoogte geplaatst te worden.

Figuur 5.8 *Ransuil in een esdoorn.*

5.10 Verbinden water

Zowel aan de noordwest- als oostzijde van het plangebied bevinden zich singels. Door ook in het plangebied een waterpartij te plaatsen kan deze als verbinding dienen tussen beide sloten. In tegenstelling tot de sloten in de omgeving wordt hier aangeraden om in ieder geval aan één kant de oever onder een flauwe helling (1:3) tot in het water te laten lopen, waarbij een daling van een meter plaatsvindt over een afstand van drie meter. Op die manier ontstaat er een natuurlijke oever die kansen biedt aan verschillende oever- en waterplanten, zoals zwanenbloem, grote lisdodde, grof hoornblad en grote waterweegbree. Naast een positief effect op de flora biedt deze maatregel grotere kansen voor amfibieën om zich permanent te vestigen in het plangebied. Door de aanwezigheid van een natuurlijke oever kunnen bijvoorbeeld kikkers, padden en kleine watersalamanders het water makkelijk in of uit om zich voort te planten. Verder zorgt deze maatregel er ook voor dat vogels en vleermuizen meer voedsel in het gebied kunnen vinden. Tot slot draagt deze maatregel ook aan het verminderen van het hitte-eilandeffect door de verdamping van water.

Figuur 5.9 *Grote lisdodde op een natuurvriendelijke oever.*

5.11 Knotwilgen

Knotwilgen dienen op een vochtige plaats te staan, dus mocht er in het plangebied een waterpartij gerealiseerd worden, dan kunnen er langs de rand een aantal knotwilgen geplaatst worden. Als er staken van een schietwilg in de oever gestoken worden, staan er binnen een jaar of tien al aardige bomen. Als ze aan

de zuidzijde van de waterpartij staan, voorzien ze deze van schaduw. Dit gaat opwarming van het water en algenbloei tegen. Daarnaast bieden deze bomen op den duur broedgelegenheid voor vogels en trekken ze insecten aan waar vogels zich mee voeden. Wanneer de wilgen geknot worden kan (een deel van) het snoeihout gebruikt worden als takkenril om bestaande schuilplekken van egels te verbeteren en nieuwe plekken te creëren. Denk er bij het knotten van de wilgen aan dat dit om de twee jaar gebeurt, waarbij niet elke keer alle bomen geknot worden.

5.12 Stinsenplanten

In en om Kampen, bijvoorbeeld in het park rond de stadsgracht, komen veel stinsenplanten voor. Dit zijn voorjaarsbloeiers die van oorsprong niet of zeldzaam in Nederland voorkwamen, maar vanaf de zeventiende eeuw werden aangeplant rond landhuizen. Inmiddels zijn veel van deze soorten verwilderd en vormen ze een kleurrijk, ingeburgerd onderdeel van het landschap. Wij adviseren om een mengsel aan te planten dat aansluit op wat er nu al voorkomt in Kampen. Zo zijn in de NDFF (2020) standplaatsen in de buurt bekend van: zomerklokje, kievitsbloem, daslook, bostulp, bosanemoon, boerenkrokus, bonte krokus, adderwortel, holwortel, lenteklokje en voorjaarshelmkruid.

Figuur 5.11 *Bostulp.*

5.13 Groene daken

Een goede manier om de beoogde bebouwing extra te isoleren is door groene daken aan te leggen. Tijdens de zomer houdt het de warmte buiten, terwijl het in de winter juist warmte binnen houdt. Daarnaast kan het een grote bijdrage leveren aan de verhoging van biodiversiteit in het gebied. Er zijn kant-en-klare sedumdaken verkrijgbaar, met laag groeiende Nederlandse soorten die het goed doen op zonnige plaatsen met arme zandbodems.

Figuur 5.12 *Voorbeeld van een groen dak van Sempergreen.*

diversiteit nog meer te verhogen of een sedum-wildflowermat aan te brengen. Denk hier bijvoorbeeld aan akkerhoornbloem, grasklokje, steenanjer, brunel, marjolein, muizenoor en zandblauwtje. Deze bloeiende planten trekken veel bijen- en hommelsoorten aan, wat de biodiversiteit ook weer ten goede komt.

5.14 Waterberging

Om ervoor te zorgen dat het plangebied in de toekomst voldoende capaciteit heeft om water te bergen tijdens piekbelasting, kan een aantal maatregelen getroffen worden. Een paar van bovenstaande maatregelen zijn daar voorbeelden van. Zo zorgen de aanwezigheid van veel groenvoorzieningen, groene daken en een waterpartij voor opslag van regenwater. Daarnaast kunnen grasbetontegels gebruikt worden voor parkeerplaatsen. Deze tegels bevatten uitsparingen waartussen gras groeit. Dit alles zorgt ervoor dat regenwater sneller de grond in trekt of vastgehouden wordt, zodat er geen plassen ontstaan en het riool minder belast wordt. De grasbetontegels moeten wel zelf ingezaaid worden, om te voorkomen dat er onkruid in plaats van gras groeit.

5.15 Hergebruik struiken

Tot slot wordt aangeraden de bestaande struiken te laten staan waar dat mogelijk is. Wanneer de struiken echter verplant zouden moeten worden, is de kans kleiner dat ze het overleven. Om de kans op overleving te vergroten is een goede voorbereiding noodzakelijk. Daarvoor zijn een aantal stappen nodig. Ten eerste moeten een jaar voor de geplande verplaatsing de wortels rondom de struik doorgestoken worden. Dit gebeurt in een cirkel van zeventig centimeter rond de stam. Steek de wortels rondom de kluit door tussen maart en mei, zodat de struik dan in de zomer de tijd heeft om binnen de doorgestoken cirkel nieuwe wortels te ontwikkelen. De tweede stap is de daadwerkelijke verplaatsing. Dit gebeurt in de winter, omdat hij dan niet groeit. Bij verplaatsing in de zomer zou de struik te veel water verliezen en waarschijnlijk overlijden. De verplaatsing gebeurt dus in het jaar na het jaar waarin de wortels zijn doorgestoken. Als verplaatsing succesvol is, oogt het gebied meteen groener dan wanneer nieuwe, kleinere struiken geplaatst worden. Daarnaast wordt dan bezuinigd op de aanschaf van nieuwe struiken.
Wanneer de struiken toch verwijderd moeten worden, dan wordt aangeraden om streekeigen en/of vruchtdragende soorten in het plangebied te planten. Voorbeelden van streekeigen, vruchtdragende struiken zijn de eenstijlige meidoorn, sleedoorn, hazelaar, wilde lijsterbes, kardinaalsmuts en gewone vlier. Dergelijke soorten vertakken dicht bij de grond en vormen zo grote, dichte struiken. Dat maakt dat deze goed passen bij eerder beschreven maatregelen voor bijvoorbeeld huismus en egel. Daarnaast trekken deze soorten, net als de eerder aangeraden knotwilgen, veel insecten.

Figuur 5.14 *Een vruchtdragende sleedoorn.*

6. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

BIJ12 (2017). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017.

Broekhuizen, S. et al. (2016). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. – Natuur in Nederland 12. Naturalis Biodiversity Center & EIS.

Compendium voor de Leefomgeving (2019). https://www.clo.nl/indicatoren/nl1617-duiding-provinciale-indicatoren.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009). De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlands Fauna 9.

Dienst Regelingen (2009). Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

IPBES (2019). https://www.ipbes.net/global-assessment-report-biodiversity-ecosystem-services.

Ministerie van EZ (2015). Besluit van de Minister van Economische zaken van 15 oktober 2015, DGAN-PDJNG / 15129301, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Provincie Overijssel (2019). Brochure Soortenbescherming in Overijssel, EDO-registratiekenmerk 2019/0142003.

Provincie Overijssel (2019). Handreiking soortenbescherming in Overijssel, EDO-registratiekenmerk 2019/0340256

Staatsblad van het koninkrijk der Nederlanden (2016). Jaargang 2016, Nr. 34. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming).

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2017). Vleermuisprotocol 2017, maart 2017. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

Internet

Atlas van Overijssel (https://geo.overijssel.nl/viewer/app/master/v1). Geraadpleegd op 19 maart 2020.

Gebiedendatabase Natura 2000 (http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000).

NDFF (https://ndff-ecogrid.nl). Geraadpleegd 19 maart 2020.

RAVON.nl (website met soortinformatie over reptielen, amfibieën en vissen).

SOVON.nl (website met soortinformatie over vogels).

Vlinderstichting.nl (website met soortinformatie over vlinders en libellen).

Zoogdierenvereniging.nl (Website met soortinformatie over de Nederlandse zoogdieren).

Bijlage I. impressie van het plangebied

Foto boven: Voor vleermuizen matig geschikte gevel door afwezigheid van vrije aanvliegmogelijkheden. Bron foto: Mark Hoksberg

Foto links: Nest met broedende turkse tortel onder de dakrand aan de westzijde van het pand. Foto rechts: gebouw aan de westzijde van het plangebied dat uitermate geschikt is voor vleermuizen. Bron foto's: Mark Hoksberg

Beide foto's hierboven laten gevels van het pand zien die door de grote open stootvoegen een vrije aanvliegmogelijkheden zeer geschikt zijn voor vleermuizen. Bron foto: Mark Hoksberg